

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت

در برنامه پنجم توسعه

شاهین جوادی*

تاریخ دریافت ۹۰/۵/۸ | تاریخ پذیرش ۹۰/۷/۱۳

در این مقاله، چارچوب منابع و مصارف عمومی دولت در طول سال‌های برنامه پنجم براساس چهار گزینه برآورد می‌شود. دو گزینه، مربوط به منابع عمومی دولت است که یکی ادامه روال کنونی در منابع (عدم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها) و دیگری اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌هاست. دو گزینه نیز مربوط به مصارف عمومی دولت می‌شود که یکی ادامه روال کنونی در اعتبارات هزینه‌ای و دیگری کنترل بیشتر اعتبارات هزینه‌ای است. برای هرکدام از این چهار حالت منابع و مصارف عمومی دولت برآورد شده است. در حالت الف (روال کنونی در منابع و اعتبارات هزینه‌ای) دولت در همه سال‌های دوره برنامه پنجم با کسری بودجه روبه‌رو خواهد بود. در حالت ب (روال کنونی در منابع و کنترل بیشتر هزینه‌ها)، دولت با کسری بودجه در سال ۱۳۸۹ مواجه بوده و نمی‌تواند به تعهدات مالی خود عمل کند. در حالت ج (اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و روال کنونی در اعتبارات هزینه‌ای)، دولت در همه سال‌های دوره برنامه پنجم با محدودیت‌های مالی مواجه بوده (کسری بودجه) و قادر نخواهد بود که به تعهدات مالی خود عمل کند. در حالت د (اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و کنترل بیشتر هزینه‌ها)، دولت به‌جز سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲، در بقیه سال‌ها نمی‌تواند به همه تعهدات مالی خود عمل کند.

بنابراین در صورت ادامه روند کنونی در هزینه‌های جاری دولت و بدون آغاز طرح‌های عمرانی جدید، دولت در همه سال‌ها با کسری بودجه مواجه خواهد بود و هیچ‌گونه منابع آزاد برای اتخاذ تصمیمات جدید (برعهده گرفتن وظایف جدید) در قالب برنامه پنجم توسعه را ندارد. این روند حتی در صورت هدفمند کردن یارانه‌ها نیز روی می‌دهد.

* دانشجوی دکتری مدیریت کارآفرینی، دانشگاه تهران، عضو هیئت علمی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی؛

E-mail: shahin.javadi@gmail.com

فقط در صورت کنترل هزینه‌های جاری می‌توان انتظار داشت که در برخی سال‌ها دولت قادر به انجام تعهدات خود و تنظیم بودجه بدون کسری باشد که این امر نیز به معنای برعهده نگرفتن وظایف جدید و کاراتر کردن نحوه انجام وظایف کنونی است.

در صورتی که دولت قصد کنترل بازار را نداشته باشد و بخواهد نرخ واقعی ارز را در طول سال‌های برنامه پنجم توسعه به قیمت‌های پایان برنامه چهارم توسعه ثابت نگه دارد، شکل منابع و مصارف تغییر خواهد کرد. بر این اساس متوسط نرخ ارز در حالتی که هدفمند کردن یارانه‌ها اجرا نشود حدود ۱۷/۰۰۰ ریال و در حالت اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها حدود ۲۰/۰۰۰ ریال به‌ازای هر دلار برآورد می‌شود. در چنین وضعیتی در صورتی که هزینه‌های جاری دولت کنترل نشود (روال پنج سال گذشته ادامه یابد) دولت در برنامه پنجم همچنان با کسری بودجه مواجه خواهد بود. فقط در صورت کنترل هزینه‌های جاری، دولت منابع آزاد قابل تصمیم‌گیری در حدود ۳۱ میلیارد دلار (بدون هدفمند کردن یارانه‌ها) یا ۴۳ میلیارد دلار (با هدفمند کردن یارانه‌ها) خواهد داشت.

کلیدواژه‌ها: برنامه پنجم توسعه؛ کسری بودجه؛ سیاست مالی؛ بودجه؛ اقتصاد ایران؛ سقف منابع و مصارف؛ مدل اقتصادی؛ مدل RMSM-X؛ چارچوب میان‌مدت مخارج

مقدمه

در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران، ویژگی‌های جامعه ایرانی در سال ۱۴۰۴ تعریف شده است. تعریف طول زمان بیست‌ساله برای دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز نشان می‌دهد که آنها در بلندمدت قابل حصول هستند و برای نیل به آنها باید به هدف‌هایی کوچک‌تر و میان‌مدت تجزیه شوند که این مهم در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه صورت می‌گیرد.

برنامه‌های پنج‌ساله توسعه باید شامل اهداف و الزامات متناسب با سند چشم‌انداز و طول زمان باشند. همچنین در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه اهداف باید مشخص‌تر و تا حد امکان کمی باشند. به علاوه برنامه‌های پنج‌ساله باید حاوی الزامات و اقدامات عملیاتی برای نیل به اهداف آن باشد و هزینه یا سرمایه‌گذاری سالیانه مورد نیاز برای اجرای این الزامات و اقدامات عملیاتی (برنامه‌های عملیاتی) برای طول دوره برنامه پنج‌ساله برآورد شده باشد. از طرف دیگر منابع مالی سالیانه قابل دسترس در طول برنامه پنج‌ساله باید برآورد شده باشد که سقف مخارج سالیانه را تعیین می‌کند. چنانچه هزینه برنامه‌های عملیاتی برای نیل به اهداف برنامه پنج‌ساله فراتر از منابع مالی در دسترس باشد، برنامه‌های عملیاتی را باید اولویت‌بندی و زمان‌بندی کرد به نحوی که مخارج سالیانه در چارچوب منابع مالی در دسترس باشد. همچنین چارچوب منابع مالی باید تفصیلی و تا حد امکان دقیق، جامع و کامل باشد. این چارچوب منابع و مخارج مالی سالیانه، مهم‌ترین جزء برنامه پنج‌ساله مطلوب است.

برای کشورهایی که در اداره امور خود از برنامه‌ریزی‌های اقتصادی - اجتماعی استفاده می‌کنند، نظام‌های بودجه‌ریزی معنا و مأموریت ویژه‌ای دارد. در این کشورها، بودجه سالیانه، به عنوان پاره‌ای از برنامه‌های توسعه میان‌مدت، باید در مطابقت‌های عملیاتی، اعتباری و زمانی با پیش‌بینی‌های برنامه تنظیم و اجرا شود. بنابراین، انتظار می‌رود که سازمان‌دهی برای اجرای این مأموریت و هدایت جریان‌های بودجه‌ای به سوی تحقق هدف‌های برنامه‌های توسعه، از طریق ایجاد هماهنگی‌های ساختاری در تابعیت بودجه از برنامه صورت گیرد (شیرینی‌نژاد، ۱۳۸۱). در واقع بودجه سالیانه شامل برآورد منابع و مخارج

یک‌ساله برنامه‌های عملیاتی دولت است که در چارچوب منابع و مخارج مالی برنامه پنج‌ساله توسعه به شکلی کلی‌تر برآورد شده است.

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در طول سال‌های برنامه پنجم توسعه یکی از نیازهای ضروری برای بررسی قانون برنامه پنجم است. در قانون برنامه پنجم توسعه تکالیفی برای دولت تعریف خواهد شد که باید در طول سال‌های برنامه انجام شود. اجرای این تکالیف نیاز به منابع مالی دارد. چنانچه تعریف این تکالیف فراتر از منابع مالی قابل تصمیم‌گیری (یا منابع آزاد) دولت در طول سال‌های برنامه باشد، این احکام، تکالیفی اجرانشده یا نیمه‌کاره باقی می‌مانند که نه تنها اتلاف منابع مالی را همراه دارد، بلکه از اعتبار احکام برنامه کم خواهد کرد. همچنین عدم توجه به سقف منابع مالی در دسترس سبب می‌شود که احکام برنامه ارتباط ساختاریافته‌ای با ارقام جدول‌های کمی برنامه نداشته باشند. هدف این مقاله برآورد سقف منابع قابل دسترس در طول سال‌های برنامه پنجم است. از این‌رو از دو روش استفاده می‌شود که یکی روش پایین به بالا و دیگری بالا به پایین نامیده می‌شود. در روش اول (پایین به بالا) منابع قابل دسترس سالیانه از طریق برآورد و جمع‌تک‌تک اقلام درآمدی دولت به‌دست می‌آید. این روش نیاز به اطلاعات جامع درباره اقلام منابع درآمدی دولت دارد. روش دوم (بالا به پایین) منابع قابل دسترس سالیانه از طریق برآورد اقلام کلان منابع درآمدی دولت مانند عایدات نفتی (با فروض قیمت و مقدار و نرخ ارز) و درآمدهای مالیاتی (با توجه به روند گذشته و فروض درباره ضرایب) به‌دست می‌آید. با توجه به عدم دسترسی به اطلاعات جامع و کافی، در این مقاله از روش دوم (بالا به پایین) با گزینه‌های گوناگون استفاده می‌شود.

سقف منابع قابل حصول دولت اغلب از طریق مدل‌سازی و با توجه به واقعیات و اهداف اقتصادی کلان تعیین می‌شود که سقف مصارف عمومی دولت را نیز مشخص می‌کند. احکام برنامه باید مطابق و در چارچوب سقف‌های مزبور تعریف شوند. مجموع اعتبار مورد نیاز برای اجرای این احکام باید با حجم منابع آزاد قابل تصمیم‌گیری مقایسه

شود. به عبارت دیگر احکام برنامه باید در چارچوب اقتصاد کلان محدود شوند. الگوهای اقتصادی نقش مهمی در تحلیل‌های اقتصاد کلان ایفا می‌کنند. بانک جهانی یک مدل اقتصاد کلان به نام RMSM-X^۱ تهیه کرده که دارای ساختار اقتصادی استاندارد بوده و آن را برای تسهیل پیش‌بینی، کنترل و تحلیل انواع سیاست‌های اقتصادی و جریان‌های مالی کشورهای در حال توسعه به کار می‌برد. ارقام برآوردی این مقاله از طریق بازنویسی مدل مذکور برای اقتصاد ایران به دست آمده است.

این الگو، با وارد کردن بخش‌های مختلف اقتصادی همچون بخش‌های دولتی، خارجی، خصوصی، مالی و ... در چارچوب جریان وجوه؛ ارزیابی و بررسی ابزارهای مختلف سیاستی را ممکن می‌سازد. همچنین علاوه بر کمک کردن به تحلیل‌های سیاستی، یک بانک استاندارد را از جدول‌های آماری برای بخش‌ها و متغیرهای مختلف اقتصادی تهیه می‌کند. الگوی مذکور طرف تقاضای اقتصاد را با استفاده از سازگاری اقتصادی چارچوب جریان وجوه مدل‌سازی می‌کند. نکته قابل توجه در این الگو وجود یک چارچوب حسابداری جریان وجوه سازگار است که ریشه این سازگاری در محدودیت بودجه هر بخش نهفته است. نکته دیگر درباره ضرایب روابط فنی و رفتاری این الگوست که برای تخمین این ضرایب و جایگذاری آنها در الگو از آزادی عمل بیشتری برخوردار بود و می‌توان از نتایج تجربی محققان دیگر سود جست. همچنین شفافیت و استفاده آسان از آن، بعد از تهیه آمارهای سازگار و متناسب (ماتریس جریان وجوه) از برتری‌های این الگوست. گفتنی است که جدول‌های این مقاله براساس نظام آماری مالی دولت^۲ تهیه شده که در مواردی با طبقه‌بندی قانون بودجه متفاوت است (برای توضیحات بیشتر به پیوست ۵ مراجعه شود).

1. Revised Minimum Standard Model-eXtended (RMSM-X)

2. Government Finance Statistics (GFS)

۱ تشریح مدل RMSM-X

همان‌طور که اشاره شد الگوی حاضر عملاً براساس حسابداری جریان وجوه است. برای هر بخش، کل منابع باید با کل مصارف برابر باشد. این نظام حسابداری درآمدها، مخارج، سرمایه‌گذاری و پس‌انداز را به روشی سازگار میان بخش‌هایی که مدنظر است تخصیص می‌دهد. وقتی بخش خصوصی به دولت مالیات می‌پردازد، این جریان از یک طرف منبعی برای دولت بوده و از طرف دیگر جزء مصارف بخش خصوصی است. بنابراین جریان وجوه یک چارچوب حسابداری مفید است که به سازمان‌دهی داده‌ها به روشی سازگار کمک می‌کند.

حسابداری جریان وجوه در قالب ماتریس جریان وجوه قابل ارائه است. ماتریس جریان وجوه برای دو حساب جاری و سرمایه به صورت جداگانه مطرح می‌شود. ماتریس حساب جاری؛ چگونگی درآمد، مخارج و پس‌انداز بخش‌های مختلف مالی را نشان می‌دهد و ماتریس حساب سرمایه؛ تصویری از چگونگی تأمین مالی مخارج سرمایه‌ای را نشان می‌دهد. همچنین ردیف‌ها، درآمد و ستون‌ها، مخارج را نشان می‌دهند. به عبارت دیگر ردیف‌ها منابع صندوق و ستون‌ها مصارف صندوق هستند. بنابراین کل منابع ارائه شده در آخرین ستون یک بخش با مصارفی که در ردیف نهایی بخش آمده، باید برابر باشند. بدین ترتیب هنگام برقراری این شرایط، جریان وجوه سازگار خواهد بود (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲ الف).

از لحاظ ریاضی برای هر کدام از حساب‌های جاری و سرمایه هر بخش اقتصادی یک معادله برحسب پس‌انداز نوشته می‌شود. با مساوی قرار دادن معادله پس‌انداز حساب جاری بخش، با معادله پس‌اندازی که از حساب سرمایه همان بخش به دست می‌آید، معادله‌ای برای بخش حاصل می‌شود که به آن، معادله محدودیت بودجه بخش می‌گویند.

کارکرد مدل بدین صورت است که در ابتدا داده‌های سال پایه وارد الگو می‌شود. سپس با توجه به این داده‌ها و ارتباطات جبری و اتحادی که بین متغیرها وجود دارد، ماتریس جریان وجوه سال پایه به دست می‌آید که تعادل در آن نشان‌دهنده سازگاری

اقتصادی داده‌های سال پایه و معادلات اتحادی است. در مرحله بعد معادلات رفتاری و ضرایب آنها وارد مدل می‌شوند. مدل RMSM-X شامل یک سری معادلات رفتاری برای مصرف بخش خصوصی، واردات کالاهای سرمایه‌ای، صادرات کالاهای صنعتی و سطح قیمت‌های داخلی است که به رفتار واقع‌گرایانه مدل کمک می‌کنند. این معادلات در ادامه مقاله معرفی شده‌اند. لازم به ذکر است که ضرایب این معادلات رفتاری از تخمین‌های اقتصادسنجی به دست آمده‌اند.

۱-۱ معادلات رفتاری الگوی RMSM-X

۱-۱-۱ مصرف بخش خصوصی (CP)

مصرف بخش خصوصی به صورت ساده تابعی از درآمد ملی قابل تصرف Y_d در نظر گرفته شده است.

$$CP = \beta.Y_d \quad (1)$$

۱-۱-۲ صادرات کالاهای صنعتی

تابع صادرات کالاهای صنعتی $XMAN$ به صورت زیر تعریف می‌گردد:

$$XMAN = (1 + \epsilon_{xy} \cdot \overset{0}{Y}_f + \epsilon_{xR} \cdot (\Delta P_R)) \cdot XMAN_{-1} \quad (2)$$

که در آن ϵ_{xy} کشش کالاهای صنعتی نسبت به درآمد خارجی، $\overset{0}{Y}_f$ رشد درآمد کشورهای خارجی، ΔP_R تغییر در شاخص نرخ واقعی ارز کالاهای صنعتی و ϵ_{xR} کشش صادرات نسبت به نرخ واقعی ارز است.

۱-۱-۳ واردات

کل واردات شامل دو جزء می‌باشد:

$$M = MC + MO \quad (3)$$

که MC واردات کالاهای سرمایه‌ای و MO سایر کالاهای وارداتی است. معادله رفتاری واردات کالاهای سرمایه‌ای MC به صورت زیر است:

$$MC = (1 + \epsilon_{M,GDP} \cdot gGDP - \epsilon_{m,R} \cdot gRR) \cdot MC_{-1} \quad (4)$$

در این معادله $\epsilon_{M,GDP}$ کشش واردات نسبت به GDP ، $gGDP$ رشد تولید ناخالص داخلی، $\epsilon_{m,R}$ کشش واردات نسبت به نرخ ارز واقعی و gRR رشد شاخص نرخ ارز واقعی واردات است.

برای سایر کالاهای وارداتی معادله رفتاری به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$MO = (1 + \epsilon_{M,GDP} \cdot gGDP - \epsilon_{mR} \cdot gRR) \cdot MC_{-1} \quad (5)$$

این معادله رفتاری مشابه معادله رفتاری واردات کالاهای سرمایه‌ای MC تعریف شده است.

۴-۱-۱ قیمت‌های داخلی

سطح قیمت‌های داخلی حاصل تعادل در بازار پول است. عرضه پول از معادله زیر به دست می‌آید:

$$M2 = CC + DD + TD \quad (6)$$

در معادله فوق CC اسکناس در جریان، DD سپرده‌های دیداری و TD سپرده‌های مدت‌دار است.

تقاضای پول نیز از طریق معادله زیر محاسبه می‌شود:

$$M2 = PGDP \cdot GDP / V \quad (7)$$

در این معادله $PGDP$ شاخص قیمت GDP بوده و V سرعت گردش پول است و به صورت برون‌زا تعیین می‌شود.

سطح قیمت‌ها از معادلات ۶ و ۷ به دست می‌آید. بدین صورت که عرضه پول و سرعت گردش پول به صورت برون‌زا تعیین شده و در معادله ۷ قرار می‌گیرد، GDP نیز از سرمایه‌گذاری دوره گذشته از پیش معلوم است، بنابراین تمام متغیرها در معادله ۷ معلوم است، به جز سطح قیمت‌های داخلی $PGDP$ که از این معادله تعیین می‌شود.

۱-۱-۵ سایر قیمت‌ها

شاخص نرخ ارز واقعی صادرات به ریال PRR_{XR} به صورت معادله زیر تعریف شده است:

$$PRR_{XR} = (PRR_{xD} \cdot e) / PGDP$$

در این معادله PRR_{xD} شاخص نرخ ارز واقعی صادرات به دلار و e متوسط نرخ ارز است.

۱-۱-۶ معادله عرضه اقتصاد

برای عرضه اقتصاد از نسبت فزاینده سرمایه به تولید^۱ استفاده شده است که به صورت برون‌زا وارد مدل می‌شود. معادله عرضه اقتصاد به صورت زیر است:

$$GDP = GDP_{-1} + (ICOR \cdot I)$$

در این معادله، I سرمایه‌گذاری کل است. با توجه به آنکه اقتصاد ایران از لحاظ نیروی کار در اشتغال کامل نیست این معادله می‌تواند به خوبی عرضه اقتصاد را توضیح دهد. همان‌طور که در ابتدای این بخش درباره کارکرد مدل گفته شد، ابتدا داده‌های سال پایه وارد مدل شده و با توجه به اتحادهای موجود، ماتریس جریان وجوه سال پایه محاسبه می‌شود. با توجه به روابط تعریف شده باید حساب جاری و سرمایه ماتریس جریان وجوه برای هر بخش اقتصادی در تعادل باشند. در مرحله بعد معادلات رفتاری و ضرایب آنها وارد مدل شده و محاسبات برای سال‌های بعدی (سال‌های بعد از سال پایه) انجام می‌شود. در این مرحله نیز ماتریس جریان وجوه سال‌های مورد نظر محاسبه می‌شود. وجود تعادل در ماتریس جریان وجوه سال‌های مذکور نیز نشان‌دهنده سازگاری اقتصادی در معادلات رفتاری و معادلات اتحادی سال‌های بعد از سال پایه هستند. در واقع پیش‌بینی‌هایی از متغیرهای مختلف برای سال‌های آتی انجام می‌شود.

1. Incremental Capital-Output Ratio (ICOR)

۲ فروض منابع عمومی دولت

۲-۱ عایدات نفتی

- متوسط نرخ ارز در سال ۱۳۸۸ برای هر دلار ۹۸۲۲ ریال و نرخ کاهش ارزش اسمی پول ۴/۵ درصد در سال است، یعنی در پایان برنامه پنجم (۱۳۹۳) نرخ ارز به ازای هر دلار به ۱۲/۲۴۰ ریال خواهد رسید (پیوست ۱). متوسط نرخ ارز طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۲ در حدود ۴/۵ درصد کاهش ارزش داشته است.
- متوسط قیمت نفت برای سال‌های برنامه پنجم ثابت و ۷۱/۴ دلار برای هر بشکه است. متوسط قیمت نفت ایران طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۴ در همین حدود بوده است (پیوست ۲).
- مقدار صادرات نفت خام در این دوره ۲/۵۴ میلیون بشکه در روز می‌باشد (معادل صادرات نفت خام در سال ۱۳۸۵) و در طول دوره برآورد ثابت است.
- ۲۰ درصد از ارزش صادرات نفت خام به صندوق توسعه ملی واریز شود (طبق بند «۱-۲۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه).
- ۹ درصد از ارزش نفت خام تولیدی به منظور حفظ سطح صادرات نفت خام به بخش نفت اختصاص می‌یابد^۱ (خارج از بودجه عمومی دولت).
- درآمدهای حاصل از فروش نفت در جدول‌های این مقاله شامل مالیات عملکرد نفت و سود سهام شرکت نفت نیز می‌شود.^۲

۱. در سال‌های برنامه چهارم درصدی از نفت خام تولیدی و خالص دریافت‌های ناشی از صادرات میعانات گازی در اختیار شرکت ملی نفت ایران قرار می‌گرفت. در سال ۱۳۸۸، سهم شرکت ملی نفت ایران، معادل ارزی ۹ درصد تولید نفت خام و همه میعانات گازی بوده است. در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ این رقم به معادل ارزش ۱۴ درصد تولید نفت خام و میعانات گازی تبدیل شد و با تقریب قابل قبول این مقدار برابر سهم سابق شرکت ملی نفت ایران است.

۲. در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۴، مالیات عملکرد نفت در بخش درآمدهای مالیاتی و سود سهام شرکت نفت در بخش سایر درآمدها طبقه‌بندی می‌شد، اما در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ این دو ردیف حذف و به قسمت واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای اضافه گردید.

۲-۲ عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه‌ها)

- برای عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی دو حالت در نظر گرفته شده است:
گزینه ۱: ادامه روال کنونی (عدم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها)،
گزینه ۲: اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها.
- مقدار مصرف داخلی انرژی معادل ۲/۸۴ میلیون بشکه نفت خام در روز (معادل مصرف داخلی انرژی در سال ۱۳۸۵) برای دوره برآورد در نظر گرفته شده است.
- دولت باید هدفمند کردن یارانه‌ها را به صورتی اجرا کند که در سال ۱۳۸۹ معادل دویست هزار میلیارد ریال درآمد ایجاد کند که به معنای افزایش قیمت مصرف داخلی هر بشکه نفت خام از ۸/۴ دلار به ۲۷/۲ دلار است. برای سال‌های بعد این عدد ۳۷/۲، ۴۷/۲، ۵۷/۲، ۶۷/۸ دلار است.

۲-۳ درآمدهای غیرنفتی

- حجم مالیات‌های مستقیم (بدون مالیات عملکرد نفت) از حاصل ضرب تولید ناخالص داخلی اسمی برآورد در نسبت مالیات مستقیم (بدون مالیات عملکرد نفت) به تولید ناخالص داخلی اسمی سال ۱۳۸۶ (۳/۴ درصد) به دست آمده است. تولید ناخالص داخلی با فرض ضریب فزاینده سرمایه به تولید (۷ درصد) برآورد شده است.
- مالیات بر واردات از حاصل ضرب نسبت مالیات بر واردات به واردات کالا در سال ۱۳۸۶ (۱۰ درصد) در واردات کالاها محاسبه می‌شود.
- مالیات بر کالاها و خدمات از حاصل ضرب نسبت مالیات بر کالاها و خدمات به تولید ناخالص داخلی اسمی سال ۱۳۸۶ (۰/۶ درصد) در تولید ناخالص داخلی اسمی برآوردی به دست می‌آید.
- سایر درآمدها (بدون سود علی‌الحساب شرکت ملی نفت) از حاصل ضرب نسبت سایر درآمدها به تولید ناخالص داخلی اسمی سال ۱۳۸۶ (۲/۷ درصد) در تولید ناخالص داخلی اسمی برآوردی به دست می‌آید.
- فروش اموال تنها قلم غیرنفتی بخش واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای است که برابر رقم مصوب سال ۱۳۸۸ ثابت فرض شده است.

- خالص ایجاد بدهی دولت صفر است، بدین معنا که بازپرداخت وام و اوراق مشارکت قدیم با دریافت وام‌ها و انتشار اوراق مشارکت جدید برابر است.

۳ فروض مصارف عمومی دولت

۳-۱ اعتبارات هزینه‌ای

- برای برآورد اعتبارات هزینه‌ای دو گزینه در نظر گرفته شده است:
 - گزینه ۱ ادامه روال کنونی (جبران خدمات کارکنان ۸/۱ درصد تولید ناخالص داخلی اسمی، خرید کالا و خدمات ۲/۲ درصد تولید ناخالص داخلی اسمی، مزایای اجتماعی ۳/۶ درصد از جبران خدمات کارکنان، هزینه‌های اموال و دارایی و کمک‌های بلاعوض ثابت، یارانه (به‌استثنای انرژی) با رشد سالیانه ۲/۱ درصد، سایر هزینه‌ها ۸ درصد دریافت‌های دولت).
 - گزینه ۲ کنترل بیشتر هزینه‌ها (جبران خدمات کارکنان و خرید کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت با رشد صفر، هزینه‌های اموال و دارایی و کمک‌های بلاعوض ثابت، یارانه‌ها (به‌استثنای انرژی) با رشد سالیانه ۲/۱ درصد و سایر هزینه‌ها ۶ درصد دریافت‌های دولت).

۳-۲ بازتوزیع عایدات حاصل از هدفمند کردن یارانه‌ها

- ۸۰ درصد از عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (در اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها)، بازتوزیع می‌شود که ۵۰ درصد به‌منظور بازتوزیع میان خانوارها و ۳۰ درصد به‌منظور بازتوزیع در بخش تولید است.

۳-۳ اعتبارات تملک دارایی‌های مالی

- ۲۰ درصد از درآمد حاصل از صادرات نفت خام به صندوق توسعه ملی واریز می‌شود که به معنای تحصیل دارایی مالی است و همچنین به معنای نگهداری ۲۰ درصد از درآمدهای نفتی دولت به‌صورت دارایی‌های مالی (پول نقد یا سایر دارایی‌های مالی) است.

_____ برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۳۷

- ۷ درصد از دریافت‌های دولت به صورت پول نقد و سپرده نگهداری می‌شود (این رقم برای برنامه سوم ۷ درصد و برای برنامه چهارم ۸ درصد بوده است).

۳-۴ اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

- پروژه عمرانی جدید شروع نمی‌شود.
- طبق برآورد انجام شده براساس ارقام قانون بودجه ۱۳۸۸، برای اتمام طرح‌های نیمه تمام که طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۳ باید به اتمام برسند، حدود ۵۱۸ هزار میلیارد ریال اعتبار لازم است.
- این اعتبارات به قیمت جاری سال پایان تبدیل شده است (پیوست ۳).

۴ پیش‌بینی منابع و مصارف عمومی دولت

• حالت الف) گزینه ۱ از منابع و گزینه ۱ از مصارف

در این حالت روال کنونی در منابع (عدم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها) و در اعتبارات هزینه‌ای ادامه می‌یابد.

جدول ۱ پیش‌بینی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت الف)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	سال					عنوان
	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۶،۰۰۴،۰۴۳	۱،۴۶۲،۳۵۳	۱،۳۱۲،۶۵۸	۱،۱۸۳،۵۸۸	۱،۰۷۱،۶۵۹	۹۷۳،۷۸۵	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی
۳،۱۸۷،۰۸۶	۶۹۴،۷۲۹	۶۶۴،۸۱۲	۶۳۶،۱۸۴	۶۰۸،۷۸۸	۵۸۲،۵۷۳	درآمدهای حاصل از فروش نفت
۲،۸۱۶،۹۵۶	۷۶۷،۶۲۴	۶۴۷،۸۴۶	۵۴۷،۴۰۴	۴۶۲،۸۷۱	۳۹۱،۲۱۲	سایر دریافت‌ها
۴،۹۴۱،۲۷۷	۱،۳۳۳،۵۳۴	۱،۱۳۰،۲۵۳	۹۶۰،۳۰۰	۸۱۸،۱۲۰	۶۹۹،۰۷۱	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی
۵۹۴،۱۰۶	۱۰۶،۰۳۱	۳۴،۰۶۱	۱۱۴،۶۱۴	۶۰،۱۷۱	۲۷۹،۲۲۹	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی

جدول ۱ پیش‌بینی صورت‌وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت الف)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال / عنوان
۱,۱۸۳,۵۰۵	۲۶۹,۲۵۷	۲۵۱,۲۹۶	۲۳۵,۱۴۹	۲۲۰,۵۴۸	۲۰۷,۲۵۴	خالص تحصیل دارایی‌های مالی
-۷۱۴,۸۴۵	-۲۴۶,۴۶۸	-۱۰۲,۹۵۲	-۱۲۶,۴۷۵	-۲۷,۱۸۰	-۲۱۱,۷۶۹	مازاد / کسری نقدی
-۱۱/۹	-۱۶/۹	-۷/۸	-۱۰/۷	-۲/۵	-۲۱/۷	نسبت کسری به منابع عمومی دولت (درصد)

همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، در همه سال‌ها کسری بودجه وجود دارد به این معنا که دولت نمی‌تواند هم روال کنونی در اعتبارات هزینه‌ای را ادامه دهد و هم پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام را تأمین مالی کند.

● حالت ب) گزینه ۱ از منابع و گزینه ۲ از مصارف

در این حالت روال کنونی در منابع (عدم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها) و کنترل بیشتر اعتبارات هزینه‌ای در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۲ پیش‌بینی صورت‌وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ب)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال / عنوان
۶,۰۰۴,۰۴۳	۱,۴۶۲,۳۵۳	۱,۳۱۲,۶۵۸	۱,۱۸۳,۵۸۸	۱,۰۷۱,۶۵۹	۹۷۳,۷۸۵	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی
۳,۱۸۷,۰۸۶	۶۹۴,۷۲۹	۶۶۴,۸۱۲	۶۳۶,۱۸۴	۶۰۸,۷۸۸	۵۸۲,۵۷۳	درآمدهای حاصل از فروش نفت
۲,۸۱۶,۹۵۶	۷۶۷,۶۲۴	۶۴۷,۸۴۶	۵۴۷,۴۰۴	۴۶۲,۸۷۱	۳۹۱,۲۱۲	سایر دریافت‌ها

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۳۹۰

جدول ۲ پیش‌بینی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ب)

(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	سال					عنوان
	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۴,۲۸۷,۱۳۲	۱,۰۸۳,۰۳۱	۹۵۵,۹۵۷	۸۴۴,۰۹۷	۷۴۵,۵۶۳	۶۵۸,۴۸۵	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی
۵۹۴,۱۰۶	۱۰۶,۰۳۱	۳۴,۰۶۱	۱۱۴,۶۱۴	۶۰,۱۷۱	۲۷۹,۲۲۹	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی
۱,۰۱۸۳,۵۰۵	۲۶۹,۲۵۷	۲۵۱,۲۹۶	۲۳۵,۱۴۹	۲۲۰,۵۴۸	۲۰۷,۲۵۴	خالص تحصیل دارایی‌های مالی
-۶۰,۷۰۰	۴۰,۳۴	۷۱,۳۴۴	-۱۰,۲۷۳	۴۵,۳۷۷	-۱۷۱,۱۸۳	مازاد / کسری نقدی
-۱	۰/۳	۵/۴	-۰/۹	۴/۲	-۱۷/۶	نسبت کسری به منابع عمومی دولت (درصد)

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود در این حالت دولت حتی با کنترل بیشتر اعتبارات هزینه‌ای نمی‌تواند در سال ۱۳۸۹ پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام سال مذکور را تأمین مالی کند، اما در بقیه سال‌های برنامه پنجم می‌تواند پروژه‌های عمرانی ناتمام را تأمین مالی کند (اما پروژه عمرانی جدیدی را نمی‌تواند شروع کند).

• حالت ج) گزینه ۲ از منابع و گزینه ۱ از مصارف

در این حالت دولت، قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را اجرا می‌کند و روال کنونی در اعتبارات هزینه‌ای را ادامه می‌دهد.

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، همانند حالت اول دولت در همه سال‌ها کسری بودجه دارد. از این رو دولت نمی‌تواند روال کنونی در اعتبارات هزینه‌ای را ادامه دهد و پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام را تأمین مالی کند. مقایسه جدول‌های ۱ و ۳ نشان می‌دهد کسری بودجه در حالت ج) بیشتر است، زیرا اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها دارای آثار توری است که بیش از ۲۰ درصد از عایدات حاصل از قانون هدفمند کردن مصارف بودجه را افزایش می‌دهد.

جدول ۳ پیش‌بینی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ج)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال عنوان	
	۸,۵۹۴,۶۳۵	۲,۳۱۷,۶۳۲	۱,۹۷۸,۱۸۶	۱,۶۸۵,۴۷۹	۱,۴۲۴,۹۶۹	۱,۱۸۸,۳۷۰	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی
	۲,۳۱۱,۹۱۰	۷۵۲,۲۶۳	۵۹۱,۰۳۵	۴۴۹,۶۰۵	۳۱۹,۲۵۹	۱۹۹,۷۴۹	عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه‌ها)
	۳,۱۸۷,۰۸۶	۶۹۴,۷۲۹	۶۶۴,۸۱۲	۶۳۶,۱۸۴	۶۰۸,۷۸۸	۵۸۲,۵۷۳	درآمدهای حاصل از فروش نفت
	۳,۰۹۵,۶۳۹	۸۷۰,۶۴۰	۷۲۲,۳۳۹	۵۹۹,۶۹۰	۴۹۶,۹۲۲	۴۰۶,۰۴۷	سایر دریافت‌ها
	۷,۵۲۰,۶۴۷	۲,۱۹۰,۵۲۱	۱,۷۹۱,۹۵۹	۱,۴۵۶,۹۵۳	۱,۱۶۶,۷۱۳	۹۱۴,۵۰۱	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی
	۱,۸۴۹,۵۲۸	۶۰۱,۸۱۰	۴۷۲,۸۲۸	۳۵۹,۶۸۴	۲۵۵,۴۰۷	۱۵۹,۸۰۰	بازتوزیع ۸۰ درصد از درآمد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
	۵,۶۷۱,۱۱۸	۱,۵۸۸,۷۱۱	۱,۳۱۹,۱۳۱	۱,۰۹۷,۲۶۹	۹۱۱,۳۰۶	۷۵۴,۷۰۲	سایر پرداخت‌ها
	۶۵۶,۴۱۹	۱۲۲,۷۴۸	۴۰,۰۳۷	۱۲۸,۹۴۵	۶۶,۶۳۰	۲۹۸,۰۶۰	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی
	۱,۳۷۳,۶۶۸	۳۳۲,۰۳۹	۳۰۰,۱۴۹	۲۷۱,۹۹۱	۲۴۶,۴۸۳	۲۲۳,۰۰۶	خالص تحصیل دارایی‌های مالی
	-۹۵۶,۰۹۹	-۳۲۷,۶۷۷	-۱۵۳,۹۵۸	-۱۷۲,۴۱۰	-۵۴,۸۵۷	-۲۴۷,۱۹۷	مازاد / کسری نقدی
	-۱۱/۱	-۱۴/۱	-۷/۸	-۱۰/۲	-۳/۸	-۲۰/۸	نسبت کسری به منابع عمومی دولت (درصد)

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۴۱

• حالت د) گزینه ۲ از منابع و گزینه ۲ از مصارف

در این حالت دولت قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را اجرا و اعتبارات هزینه‌ای را بیشتر کنترل می‌کند. همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، به‌استثنای سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۲ در بقیه سال‌های برنامه پنجم کسری بودجه وجود دارد، بر این اساس دولت حتی با کنترل بیشتر هزینه‌ها نمی‌تواند در این سال‌ها پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام را تأمین مالی کند. مقایسه جدول‌های ۲ و ۴ نشان می‌دهد کسری بودجه در حالت (د) بیشتر است زیرا اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها دارای آثار تورمی است که بیش از ۲۰ درصد از عایدات حاصل از قانون هدفمند کردن مصارف بودجه را افزایش می‌دهد.

جدول ۴ پیش‌بینی صورت‌وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت د)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال عنوان
۸,۵۹۴,۶۳۵	۲,۳۱۷,۶۳۲	۱,۹۷۸,۱۸۶	۱,۶۸۵,۴۷۹	۱,۴۲۴,۹۶۹	۱,۱۸۸,۳۷۰	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی
۲,۳۱۱,۹۱۰	۷۵۲,۲۶۳	۵۹۱,۰۳۵	۴۴۹,۶۰۵	۳۱۹,۲۵۹	۱۹۹,۷۴۹	عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه‌ها)
۳,۱۸۷,۰۸۶	۶۹۴,۷۲۹	۶۶۴,۸۱۲	۶۳۶,۱۸۴	۶۰۸,۷۸۸	۵۸۲,۵۷۳	درآمدهای حاصل از فروش نفت
۳,۰۹۵,۶۳۹	۸۷۰,۶۴۰	۷۲۲,۳۳۹	۵۹۹,۶۹۰	۴۹۶,۹۲۲	۴۰۶,۰۴۷	سایر دریافت‌ها
۶,۷۷۴,۹۹۲	۱,۸۹۷,۹۵۲	۱,۵۹۱,۹۳۲	۱,۳۲۶,۱۵۴	۱,۰۸۷,۱۶۲	۸۷۱,۷۹۲	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی
۱,۸۴۹,۵۲۸	۶۰۱,۸۱۰	۴۷۲,۸۲۸	۳۵۹,۶۸۴	۲۵۵,۴۰۷	۱۵۹,۸۰۰	بازتوزیع ۸۰ درصد از درآمد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها

جدول ۴ پیش‌بینی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت د)

(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال عنوان
۴,۹۲۵,۴۶۳	۱,۲۹۶,۱۴۲	۱,۱۱۹,۱۰۵	۹۶۶,۴۷۰	۸۳۱,۷۵۵	۷۱۱,۹۹۲	سایر پرداخت‌ها
۶۵۶,۴۱۹	۱۲۲,۷۴۸	۴۰,۰۳۷	۱۲۸,۹۴۵	۶۶,۶۳۰	۲۹۸,۰۶۰	خالص تغییر در دارایی‌های غیر مالی
۱,۳۷۳,۶۶۸	۳۳۲,۰۳۹	۳۰۰,۱۴۹	۲۷۱,۹۹۱	۲۴۶,۴۸۳	۲۲۳,۰۰۶	خالص تحصیل دارایی‌های مالی
-۲۱۰,۴۴۴	-۳۵,۱۰۷	۴۶,۰۶۸	-۴۱,۶۱۱	۲۴,۶۹۴	-۲۰۴,۴۸۸	مازاد / کسری نقدی
-۲/۴	-۱/۵	۲/۳	-۲/۵	۱/۷	-۱۷/۲	نسبت کسری به منابع عمومی دولت (درصد)

گفتنی است که در بند «۳-۲۲» سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه بر قطع وابستگی هزینه‌های جاری به درآمدهای نفت و گاز تا پایان برنامه پنجم تأکید شده است. تحقق این امر منوط به کنترل شدید هزینه‌ها و افزایش قابل توجه در درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهاست. در این صورت کسری بودجه به مراتب از ارقام برآوردی در حالت‌های مختلف کمتر خواهد بود. اما لازمه تحقق چنین امری، اصلاح مدیریت مخارج دولت و اصلاح ساختار مالیاتی در کشور است.

۵ پیش‌بینی منابع و مصارف عمومی دولت براساس نرخ ارز واقعی ثابت

در بند «الف» ماده (۴۱) قانون برنامه چهارم، دولت موظف شده است که برای بهبود فضای کسب و کار در کشور و زمینه‌سازی توسعه اقتصادی و تعامل با جهان پیرامون، اقدام زیر را انجام دهد:

«کنترل نوسان‌های شدید نرخ ارز در تداوم سیاست یکسان‌سازی نرخ ارز، به صورت

_____ برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۴۳

نرخ شناور مدیریت شده و با سازوکار عرضه و تقاضا، با در نظر گرفتن ملاحظات حفظ توان رقابت بنگاه‌های صادرکننده و سیاست جهش صادرات».

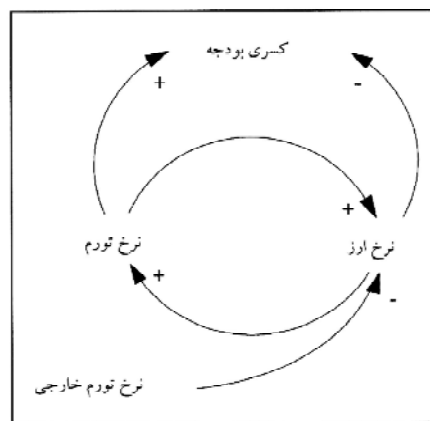
همچنین یکی از فروض اساسی در جدول ۷ برنامه چهارم توسعه، افزایش نرخ برابری دلار به میزان تفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی بوده است. حفظ توان رقابت بنگاه‌های صادرکننده و افزایش نرخ برابری دلار به میزان تفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی، هر دو به معنای ثابت نگه داشتن نرخ ارز واقعی است (پیوست ۴).

اگر این فرض اساسی در برنامه پنجم اجرا شود، نرخ ارز اسمی به میزان تفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی تعدیل می‌شود. بر این اساس، برای حالت‌های (الف) و (ب) در پایان برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۳) متوسط نرخ ارز به‌ازای هر دلار به ۱۶/۹۷۱ ریال و برای حالت‌های (ج) و (د) به ۱۹/۷۷۲ ریال می‌رسد. درضمن فرض مربوط به حالت (ج) و (د) نیز تغییر می‌کند: دولت هدفمند کردن یارانه‌ها را به صورتی اجرا می‌کند که در سال ۱۳۸۹ معادل دویست هزار میلیارد ریال درآمد ایجاد کند که به معنای افزایش قیمت مصرف داخلی هر بشکه نفت خام از ۸/۴ دلار به ۲۵ دلار است. برای سال‌های بعد این عدد ۳۷/۲، ۴۷/۲، ۵۷/۲ و ۶۷/۸ دلار است.

جدول ۵ برآورد کسری بودجه برای حالات (الف، ب، ج، و د) براساس نرخ ارز واقعی ثابت (ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال عنوان
	-۲۰۹،۱۳۱	۳۵،۹۳۸	-۳۲،۲۲۶	۳۰،۷۲۹	-۱۸۵،۷۴۵	حالت الف
	۵۲۵،۵۸۲	۲۲۱،۵۱۴	۹۹،۳۶۷	۱۱۳،۲۱۳	-۱۴۰،۳۴۹	حالت ب
	-۵۴،۰۷۰	-۲،۱۰۷	-۳،۰۷۶	۵۵،۱۲۰	-۱۹۲،۰۶۹	حالت ج
	۸۴۷،۸۷۷	۳۴۶،۹۶۹	۱۵۶،۹۷۲	۱۵۳،۹۰۳	-۱۳۹،۳۵۷	حالت د

جدول ۵ برآورد کسری بودجه را براساس نرخ ارز واقعی ثابت برای حالات (الف)، (ب، ج، و د) نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود در حالت‌های (الف) و (ج) که دولت کنترل کمتری بر اعتبارات هزینه‌ای دارد، کسری بودجه وجود دارد، یعنی دولت نمی‌تواند پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام را تأمین مالی کند (به‌ویژه در سال ۱۳۸۹)، اما در حالات (ب) و (د) که دولت اعتبارات هزینه‌ای را بیشتر کنترل می‌کند، می‌تواند منابع مازادی برای تصمیم‌گیری فراهم آورد که این رقم در حدود ۳۱ میلیارد دلار (در حالت بدون هدفمند کردن یارانه‌ها) یا ۴۳ میلیارد دلار (در حالت هدفمند کردن یارانه‌ها) است. شایان ذکر است که کاهش ارزش پول در این سطح، آثار گوناگون اقتصادی به دنبال خواهد داشت که موضوع این مقاله نیست. از جمله آنکه، اجرای این فرض می‌تواند آثار تورمی داشته باشد که این نیز به‌نوبه خود نرخ ارز اسمی بالاتری را سبب خواهد شد. بنابراین ممکن است ماریج تورم بالاتر - نرخ ارز بالاتر را موجب شود (نمودار ۱). در صورت وقوع ماریج، قدرت خرید سبد هزینه‌های دولت کاهش می‌یابد و کسری بودجه به قیمت ثابت احتمالاً نسبت به حالت‌های قبل بیشتر خواهد شد که به برابری اثر نرخ ارز و نرخ تورم داخلی بر کسری بودجه بستگی دارد.

نمودار ۱ ماریج نرخ ارز بالاتر - نرخ تورم بالاتر

۶ نتیجه‌گیری و پیشنهاد

اگر در دوره برنامه پنجم ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت خام به صندوق توسعه ملی واریز شود و برداشتی از آن برای بودجه عمومی دولت صورت نگیرد، در هر حالتی (گزینه‌های مختلف) منابع لازم حتی برای اتمام طرح‌های عمرانی نیمه‌تمام فعلی حاصل نمی‌شود. برآورد چارچوب منابع و مصارف عمومی نشان می‌دهد که دولت منابع آزادی برای تصمیم‌گیری ندارد و نه تنها نمی‌تواند اعتبارات هزینه‌ای خود را افزایش دهد بلکه آنها را باید به شدت کنترل کند.

تعدیل نرخ ارز اسمی به میزان تفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی همراه با کنترل شدید اعتبارات هزینه‌ای می‌تواند منابع آزاد محدودی برای تصمیم‌گیری فراهم کند، اما اجرای آن می‌تواند به ماریپچ تورم بالاتر - نرخ ارز بالاتر منتهی شود. در چنین شرایطی رویکرد برنامه باید به کنترل شدید هزینه‌های جاری دولت از طریق عدم تعیین وظایف جدید برای دولت و بهبود کیفیت انجام امور (ارتقای بهره‌وری) توسط دستگاه‌های اجرایی معطوف باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

۱. در برنامه پنجم توسعه تاحدامکان از احکام تکلیفی، که فقط بار مالی برای دولت ایجاد می‌کند، اجتناب شود.

۲. باید سرمایه‌گذاری‌های لازم در صنعت نفت صورت گیرد تا سطح صادرات نفت خام طی برنامه پنجم توسعه حداقل ثابت بماند، بدین منظور طبق برآوردهای انجام‌شده در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، سالیانه ۴/۵ میلیارد دلار نیاز است که قابل تأمین از سهم شرکت نفت ارزش نفت خام تولیدی است (همان، ۱۳۸۸).

۳. ضرورت صرفه‌جویی در اعتبارات هزینه‌ای و محدود کردن رشد آن از طریق بهبود بهره‌وری دستگاه‌های اجرایی.

پیوست‌ها

پیوست ۱ متوسط نرخ ارز

در این مقاله متوسط نرخ ارز در سال ۱۳۸۸ برای هر دلار ۹۸۲۲ ریال و نرخ کاهش ارزش اسمی پول ملی ۴/۵ درصد در سال فرض شده است. این فرض براساس بررسی روند نرخ ارز (برابری ریال برای هر واحد حق برداشت مخصوص SDR)^۱ طی سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۲ در نظر گرفته شده است. این بررسی نشان می‌دهد که ریال ایران در برابر هر واحد حق برداشت مخصوص در حدود ۴/۵ درصد در سال کاهش ارزش داشته است. با توجه به فرض مذکور متوسط نرخ ارز برای سال‌های دوره برنامه پنجم به قرار زیر است:

جدول ۱ متوسط نرخ ارز

(ارقام به ریال)

سال	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
متوسط نرخ ارز	۱۰۲۶۳	۱۰۷۲۵	۱۱۲۰۸	۱۱۷۱۳	۱۲۲۴۰

پیوست ۲ متوسط قیمت نفت

متوسط قیمت نفت ایران در این مقاله برای سال‌های برنامه پنجم توسعه ۴۵ واحد حق برداشت مخصوص (معادل ۷۱/۴ دلار) فرض شده است. این فرض براساس بررسی روند قیمت نفت (برنت) طی سال‌های برنامه چهارم (۱۳۸۸-۱۳۸۴) در نظر گرفته شده است، متوسط قیمت نفت (برنت) در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۴، ۴۶ واحد حق برداشت مخصوص بوده است. بررسی متوسط قیمت نفت برحسب حق برداشت مخصوص به این دلیل بوده است که نوسان‌های ارزش دلار از نوسان‌های قیمت نفت حذف شود.

۱. SDR: یک واحد حق برداشت مخصوص شامل چهار ارز عمده دلار آمریکا، ین ژاپن، یورو و پوند است (یک واحد SDR خود برابر یک واحد دینار اسلامی نیز است).

جدول ۲ متوسط قیمت نفت (برنت)

سال	برحسب دلار	برحسب حق برداشت مخصوص
۱۳۸۴	۵۷/۷	۳۹/۶
۱۳۸۵	۶۴/۲	۴۳/۳
۱۳۸۶	۸۱/۶	۵۲/۴
۱۳۸۷	۸۵/۸	۵۴/۳
۱۳۸۸	۶۲/۶	۴۰/۷

مأخذ: سایت اداره اطلاعات انرژی آمریکا و سایت صندوق بین‌المللی پول.

با توجه به پیش‌بینی روند افزایش قیمت نفت در ماه‌های باقیمانده سال ۱۳۸۸ و با توجه به آنکه متوسط قیمت نفت دریای شمال اروپا (برنت) در حدود ۲ واحد حق برداشت مخصوص از متوسط قیمت نفت ایران بیشتر است، متوسط قیمت نفت ایران ۴۵ حق برداشت مخصوص (معادل ۷۱/۴ دلار) فرض شده است.

پیوست ۳ پروژه‌های عمرانی نیمه‌تمام

در پیوست ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۸ مطابق سنوات گذشته مشخصات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای همانند شماره طبقه‌بندی، عنوان، سال شروع و خاتمه، میزان اعتبار سال جاری و سال‌های بعد ارائه شده است.

از این رو، ۹۹۹ طرح در سال ۱۳۸۹ به پایان می‌رسند که برای اتمام آنها در سال مذکور، ۲۵۵/۲۹۰ میلیارد ریال اعتبار نیاز است. همین‌طور در سال ۱۳۹۰، ۱۷۷ طرح به اتمام می‌رسند که اعتبار لازم برای آنها در سال‌های ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹، ۵۴،۶۴۲ میلیارد ریال است و برای سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ نیز همین‌طور است (جدول ۳ را ببینید).

این اعتبارات برای اتمام طرح‌ها براساس قیمت سال‌های ۱۳۸۸ هستند که در مدل ذکر شده با استفاده از شاخص قیمت سرمایه‌گذاری به قیمت‌های جاری سال خاتمه تبدیل می‌شوند.

جدول ۳ اعتبار لازم برای پروژه‌های عمرانی نیمه تمام

(ارقام به میلیارد ریال)

سال خاتمه	تعداد	برآورد
۱۳۸۹	۹۹۹	۲۵۵,۲۹۰
۱۳۹۰	۱۷۷	۵۴,۶۴۲
۱۳۹۱	۱۲۲	۸۵,۳۱۵
۱۳۹۲	۸۱	۲۶,۶۱۲
۱۳۹۳	۲۸	۵۶,۶۳۴

پیوست ۴ نرخ ارز واقعی ثابت

فرض نرخ ارز واقعی ثابت به معنای تعدیل نرخ ارز اسمی به میزان تفاوت نرخ تورم داخلی و خارجی است. نرخ تورم خارجی برای سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳، ۲/۴۴ درصد فرض شده است که معادل متوسط نرخ تورم سال‌های ۲۰۰۴ الی ۲۰۰۸ میلادی برای کشورهای گروه G7 است. بر این اساس نرخ ارز اسمی برای سال‌های برنامه پنجم به تفکیک حالات (الف، ب، ج، و د) به این قرار است:

جدول ۴ متوسط نرخ ارز براساس فرض نرخ ارز واقعی ثابت

عنوان	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
حالت (الف) و (ب)	۱۰,۹۴۵	۱۲,۲۰۴	۱۳,۶۱۶	۱۵,۱۹۸	۱۶,۹۷۱
حالت (ج) و (د)	۱۱,۷۱۱	۱۳,۴۰۹	۱۵,۲۸۹	۱۷,۳۸۲	۱۹,۷۷۲

۱. گروه G7 متشکل از کشورهای فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، انگلستان، ایالات متحده آمریکا و کاناداست.

پیوست ۵ توضیحاتی درباره جدول‌های صورت‌وضعیت تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت

جدول‌های این مقاله براساس نظام آمارهای مالی دولت تهیه شده است که در مواردی با طبقه‌بندی قانون بودجه متفاوت است. برای مثال، طبق قانون بودجه سال ۱۳۸۹ باید ۲۰ درصد از ارزش صادرات نفت به صندوق توسعه ملی واریز شود اما مبلغ آن در جدول‌های قانون بودجه ذکر نمی‌شود. در جدول‌های این مقاله در سمت منابع عمومی دولت، جزء درآمدهای حاصل از فروش نفت و در سمت مصارف در زمره اعتبارات تملک دارایی‌های مالی محسوب می‌شود که به معنای نگهداری ۲۰ درصد از درآمدهای نفتی دولت به صورت دارایی‌های مالی (پول نقد خارجی یا سایر دارایی‌های مالی) است.

براساس جدول‌های این مقاله، دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی شامل درآمدهای مالیاتی و درآمدهای حاصل از فروش نفت و سایر درآمدها می‌شود. پرداخت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی معادل اعتبارات هزینه‌ای در قانون بودجه است. فروش دارایی‌های غیرمالی معادل بخش غیرنفتی اعتبارات دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه است و خرید دارایی‌های مالی برابر اعتبارات عمرانی مورد نیاز برای اتمام طرح‌های نیمه‌تمام در سال‌های برنامه پنجم است. خالص تحصیل دارایی‌های مالی معادل خالص تملک دارایی‌های مالی به‌علاوه موجودی نقدی در خزانه‌داری و خالص واریزی به صندوق توسعه ملی و حساب ذخیره ارزی است.

پیوست ۶ صورت وضعیت تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم (۴ حالت)

جدول ۵ پیش بینی تفصیلی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت الف)

(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	عنوان	سال					برنامه پنجم
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۱	دریافت های نقدی حاصل از فعالیت های عملیاتی	۹۷۳,۷۸۵	۱,۰۷۱,۶۵۹	۱,۱۸۳,۵۸۸	۱,۳۱۲,۶۵۸	۱,۴۶۲,۳۵۳	۶,۰۰۴,۰۴۳
۱۱	مالیات ها بدون مالیات عملکرد نفت	۲۷۴,۴۹۲	۳۲۲,۸۰۶	۳۷۹,۳۲۶	۴۴۶,۱۵۲	۵۲۵,۵۹۲	۱,۹۴۸,۳۶۷
۱۱۱	مالیات های مستقیم بدون مالیات عملکرد نفت	۱۷۵,۱۵۴	۲۱۰,۰۱۷	۲۵۱,۸۹۶	۳۰۲,۱۷۸	۳۶۲,۵۳۳	۱,۳۰۱,۷۷۸
۱۱۲	مالیات بر کالاها و خدمات	۳۱,۱۲۶	۳۷,۳۵۱	۴۴,۸۲۱	۵۳,۷۸۵	۶۴,۵۴۲	۲۳۱,۶۲۴
۱۱۳	مالیات بر واردات	۶۸,۲۱۲	۷۵,۴۳۸	۸۲,۶۰۹	۹۰,۱۸۹	۹۸,۵۱۶	۴۱۴,۹۶۵
۱۲	سایر دریافت ها	۶۹۹,۲۹۴	۷۴۸,۸۵۳	۸۰۴,۲۶۲	۸۶۶,۵۰۶	۹۳۶,۷۶۱	۴,۰۵۵,۶۷۶
۱۲۱	درآمدهای حاصل از فروش نفت	۵۸۲,۵۷۳	۶۰۸,۷۸۸	۶۳۶,۱۸۴	۶۶۴,۸۱۲	۶۹۴,۷۲۹	۳,۱۸۷,۰۸۶
۱۲۲	عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه ها)
۱۲۳	سایر	۱۱۶,۷۲۱	۱۴۰,۰۶۵	۱۶۸,۰۷۸	۲۰۱,۶۹۴	۲۴۲,۰۳۲	۸۶۸,۵۸۹
۲	پرداخت های نقدی برای فعالیت های عملیاتی	۶۹۹,۰۷۱	۸۱۸,۱۲۰	۹۶۰,۳۰۰	۱,۱۳۰,۲۵۳	۱,۳۳۳,۵۳۴	۴,۹۴۱,۲۷۷

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۵۱

جدول ۵ پیش‌بینی تفصیلی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت الف)

(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	عنوان	سال					برنامه پنجم
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۲۱	بازتوزیع ۸۰ درصد از درآمد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۲	جبران خدمات کارکنان	۴۲۰،۱۹۵	۵۰۴،۲۳۴	۶۰۵،۰۸۱	۷۲۶،۰۹۷	۸۷۱،۳۱۶	۳،۱۲۶،۹۲۲
۲۳	خرید کالاها و خدمات	۱۱۴،۱۲۷	۱۳۶،۹۵۲	۱۶۴،۳۴۳	۱۹۷،۲۱۱	۲۳۶،۶۵۴	۸۴۹،۲۸۷
۲۴	هزینه‌های اموال و دارایی	۷،۷۳۷	۷،۷۳۷	۷،۷۳۷	۷،۷۳۷	۷،۷۳۷	۳۸،۶۸۳
۲۵	یارانه	۶۳،۳۲۶	۶۴،۶۵۶	۶۶،۰۱۳	۶۷،۴۰۰	۶۸،۸۱۵	۳۳۰،۲۰۹
۲۶	کمک‌های بلاعوض	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۳،۲۸۳
۲۷	مزایای اجتماعی	۱۵،۱۲۷	۱۸،۱۵۲	۲۱،۷۸۳	۲۶،۱۳۹	۳۱،۳۶۷	۱۱۲،۵۶۹
۲۸	سایر پرداخت‌ها	۷۷،۹۰۳	۸۵،۷۳۳	۹۴،۶۸۷	۱۰۵،۰۱۳	۱۱۶،۹۸۸	۴۸۰،۳۲۳
۲۸۱	واردات بنزین						۰
۲۸۲	سایر	۷۷،۹۰۳	۸۵،۷۳۳	۹۴،۶۸۷	۱۰۵،۰۱۳	۱۱۶،۹۸۸	۴۸۰،۳۲۳
CIO	خالص جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی (۱-۲)	۲۷۴،۷۱۵	۲۵۳،۵۳۹	۲۲۳،۲۸۸	۱۸۲،۴۰۵	۱۲۸،۸۱۹	۱،۰۶۲،۷۶۶
۳۱۱	خرید دارایی‌های غیرمالی (اعتبارات عمرانی)	۲۸۹،۴۱۹	۷۰،۳۶۱	۱۲۴،۸۰۴	۴۴،۲۵۱	۱۰۷،۱۲۱	۶۳۵،۹۵۶
۳۱۲	فروش دارایی‌های غیرمالی (فروش اموال)	۱۰،۱۹۰	۱۰،۱۹۰	۱۰،۱۹۰	۱۰،۱۹۰	۱۰،۹۰	۴۱،۸۵۰

جدول ۵ پیش‌بینی تفصیلی صورت وضعیت منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت الف)

(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	سال					
	عنوان	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳
۳۱	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی (۳۱۱-۳۱۲)	۲۷۹,۲۲۹	۶۰,۱۷۱	۱۱۴,۶۱۴	۳۴,۰۶۱	۱۰۶,۰۳۱
CSD	مازاد/ کسری نقدی (۱-۲-۳۱-۳۲)	-۲۱۱,۷۶۹	-۲۷,۱۸۰	-۱۲۶,۴۷۵	-۱۰۲,۹۵۲	-۲۴۶,۴۶۸
۳۲	خالص تحصیل دارایی‌های مالی	۲۰۷,۲۵۴	۲۲۰,۵۴۸	۲۳۵,۱۴۹	۲۵۱,۲۹۶	۲۶۹,۲۵۷
۳۲۱	داخلی	۷۱,۴۸۱	۷۸,۶۶۶	۸۶,۸۸۲	۹۶,۳۵۶	۱۰۷,۳۴۵
۳۲۲	خارجی	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲
۳۲۲۲	حساب ذخیره ارزی (یا صندوق توسعه ملی)	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲
۳۳	خالص ایجاد بدهی	۰	۰	۰	۰	۰
۳۳۱	داخلی	۰	۰	۰	۰	۰
۳۳۲	خارجی	۰	۰	۰	۰	۰
NFB	خالص جریان نقدی حاصل از فعالیت‌های مالی (۳۲+۳۳-)	-۲۰۷,۲۵۴	-۲۲۰,۵۴۸	-۲۳۵,۱۴۹	-۲۵۱,۲۹۶	-۲۶۹,۲۵۷
		۱,۰۱۸۳,۵۰۵	۱,۰۱۸۳,۵۰۵	۱,۰۱۸۳,۵۰۵	۱,۰۱۸۳,۵۰۵	۱,۰۱۸۳,۵۰۵

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۵۳

جدول ۶ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ب)
(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	سال					
	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	برنامه پنجم
۱	۹۷۳،۷۸۵	۱،۰۷۱،۶۵۹	۱،۱۸۳،۵۸۸	۱،۳۱۲،۶۵۸	۱،۴۶۲،۳۵۳	۶،۰۰۴،۰۴۳
۱۱	۲۷۴،۴۹۲	۳۲۲،۸۰۶	۳۷۹،۳۲۶	۴۴۶،۱۵۲	۵۲۵،۵۹۲	۱،۹۴۸،۳۶۷
۱۱۱	۱۷۵،۱۵۴	۲۱۰،۰۱۷	۲۵۱،۸۹۶	۳۰۲،۱۷۸	۳۶۲،۵۳۳	۱،۳۰۱،۷۷۸
۱۱۲	۳۱،۱۲۶	۳۷،۳۵۱	۴۴،۸۲۱	۵۳،۷۸۵	۶۴،۵۴۲	۲۳۱،۶۲۴
۱۱۳	۶۸،۲۱۲	۷۵،۴۳۸	۸۲،۶۰۹	۹۰،۱۸۹	۹۸،۵۱۶	۴۱۴،۹۶۵
۱۲	۶۹۹،۲۹۴	۷۴۸،۸۵۳	۸۰۴،۲۶۲	۸۶۶،۵۰۶	۹۳۶،۷۶۱	۴،۰۵۵،۶۷۶
۱۲۱	۵۸۲،۵۷۳	۶۰۸،۷۸۸	۶۳۶،۱۸۴	۶۶۴،۸۱۲	۶۹۴،۷۲۹	۳،۱۸۷،۰۸۶
۱۲۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۲۳	۱۱۶،۷۲۱	۱۴۰،۰۶۵	۱۶۸،۰۷۸	۲۰۱،۶۹۴	۲۴۲،۰۳۲	۸۶۸،۵۸۹
۲	۶۵۸،۴۸۵	۷۴۵،۵۶۳	۸۴۴،۰۹۷	۹۵۵،۹۵۷	۱،۰۸۳،۰۳۱	۴،۲۸۷،۱۳۲
۲۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۲	۴۰۴،۰۵۱	۴۶۵،۱۳۶	۵۳۴،۳۱۷	۶۱۲،۸۸۰	۷۰۲،۰۱۹	۲،۷۱۸،۴۹۳

جدول ۶ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ب)
(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	سال	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	برنامه پنجم
۲۳	خرید کالاها و خدمات	۱۰۹,۷۴۲	۱۲۶,۳۳۳	۱۴۵,۱۲۳	۱۶۶,۴۶۱	۱۹۰,۶۹۶	۷۳۸,۳۵۶
۲۴	هزینه‌های اموال و دارایی	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۳۸,۶۸۳
۲۵	یارانه	۶۳,۳۲۶	۶۴,۶۵۶	۶۶,۰۱۳	۶۷,۴۰۰	۶۸,۸۱۵	۳۳۰,۲۰۹
۲۶	کمک‌های بلاعوض	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۳,۲۸۳
۲۷	مزایای اجتماعی	۱۴,۵۴۶	۱۶,۷۴۵	۱۹,۲۳۵	۲۲,۰۶۴	۲۵,۲۷۶	۹۷,۸۶۶
۲۸	سایر پرداخت‌ها	۵۸,۴۲۷	۶۴,۳۰۰	۷۱,۰۱۵	۷۸,۷۵۹	۸۷,۷۴۱	۳۶۰,۲۴۳
۲۸۱	واردات بنزین						۰
۲۸۲	سایر	۵۸,۴۲۷	۶۴,۳۰۰	۷۱,۰۱۵	۷۸,۷۵۹	۸۷,۷۴۱	۳۶۰,۲۴۳
CIO	خالص جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی (۱-۲)	۳۱۵,۳۰۱	۳۲۶,۰۹۶	۳۳۹,۴۹۰	۳۵۶,۷۰۱	۳۷۹,۳۲۲	۱,۷۱۶,۹۱۰
۳۱۱	خرید دارایی‌های غیرمالی (اعتبارات عمرانی)	۲۸۹,۴۱۹	۷۰,۳۶۱	۱۲۴,۸۰۴	۴۴,۲۵۱	۱۰۷,۰۱۲	۶۳۵,۹۵۶
۳۱۲	فروش دارایی‌های غیرمالی (فروش اموال)	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۴۱,۸۵۰
۳۱	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی (۳۱۱-۳۱۲)	۲۷۹,۲۲۹	۶۰,۱۷۱	۱۱۴,۶۱۴	۳۴,۰۶۱	۱۰۶,۰۳۱	۵۹۴,۱۰۶
CSD	مازاد/ کسری نقدی (۱-۲-۳۱-۳۲)	-۱۷۱,۱۸۳	۴۵,۳۷۷	-۱۰,۲۷۳	۷۱,۳۴۴	۴,۰۳۴	-۶۰,۷۰۰
۳۲	خالص تحصیل دارایی‌های مالی	۲۰۷,۲۵۴	۲۲۰,۵۴۸	۲۳۵,۱۴۹	۲۵۱,۲۹۶	۲۶۹,۲۵۷	۱,۱۸۳,۵۰۵

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۵۵

جدول ۶ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ب)
(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	عنوان	سال					برنامه پنجم
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۳۲۱	داخلی	۷۱,۴۸۱	۷۸,۶۶۶	۸۶,۵۸۲	۹۶,۳۵۶	۱۰۷,۳۴۵	۴۴۰,۷۲۹
۳۲۲	خارجی	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲	۷۴۲,۷۷۵
۳۲۲۲	حساب ذخیره ارزی (یا صندوق توسعه ملی)	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲	۷۴۲,۷۷۵
۳۳	خالص ایجاد بدهی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۳۱	داخلی						۰
۳۳۲	خارجی						۰
NFB	خالص جریان نقدی حاصل از فعالیت‌های مالی (۳۳+۳۲-)	-۲۰۷,۲۵۴	-۲۲۰,۵۴۸	-۲۳۵,۱۴۹	-۲۵۱,۲۹۶	-۲۶۹,۲۵۷	-۱,۱۸۳,۵۰۵

جدول ۷ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ج)
(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	عنوان	سال					برنامه پنجم
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۱	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی	۱,۱۸۸,۳۷۰	۱,۴۲۴,۹۶۹	۱,۶۸۵,۴۷۹	۱,۹۷۸,۱۸۶	۲,۳۱۷,۶۳۲	۸,۵۹۴,۶۳۵
۱۱	مالیات‌ها بدون مالیات عملکرد نفت	۲۸۹,۳۲۷	۳۴۷,۰۵۲	۴۱۵,۰۶۳	۴۹۵,۹۶۵	۵۹۴,۰۳۲	۲,۱۴۱,۴۳۸
۱۱۱	مالیات‌های مستقیم بدون مالیات عملکرد نفت	۱۸۷,۴۱۴	۲۳۰,۷۳۷	۲۸۲,۸۱۲	۳۴۵,۴۹۷	۴۲۲,۱۸۵	۱,۴۶۸,۶۴۵
۱۱۲	مالیات بر کالاها و خدمات	۳۳,۳۰۵	۴۱,۰۲۸	۵۰,۳۰۵	۶۱,۴۶۹	۷۵,۱۲۱	۲۶۱,۲۲۸

جدول ۷ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ج)
(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	سال					عنوان
	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
۱۱۳	۶۸,۶۰۸	۷۵,۲۸۶	۸۱,۹۴۵	۸۸,۹۹۹	۹۶,۷۲۶	مالیات بر واردات
۱۲	۸۹۹,۰۴۳	۱,۰۷۷,۹۱۸	۱,۲۷۰,۴۱۶	۱,۴۸۲,۲۲۱	۱,۷۲۳,۶۰۰	سایر دریافت‌ها
۱۲۱	۵۸۲,۵۷۳	۶۰۸,۷۸۸	۶۳۶,۱۸۴	۶۶۴,۸۱۲	۶۹۴,۷۲۹	درآمدهای حاصل از فروش نفت
۱۲۲	۱۹۹,۷۴۹	۳۱۹,۲۵۹	۴۴۹,۶۰۵	۵۹۱,۰۳۵	۷۵۲,۲۶۳	عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه‌ها)
۱۲۳	۱۱۶,۷۲۱	۱۴۹,۸۷۰	۱۸۴,۶۲۷	۲۲۶,۳۷۴	۲۷۶,۶۰۸	سایر
۲	۹۱۴,۵۰۱	۱,۱۶۶,۷۱۳	۱,۴۵۶,۹۵۳	۱,۷۹۱,۹۵۹	۲,۱۹۰,۵۲۱	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی
۲۱	۱۵۹,۸۰۰	۲۵۵,۴۰۷	۳۵۹,۶۸۴	۴۷۲,۸۲۸	۶۰۱,۸۱۰	بازتوزیع ۸۰ درصد از درآمد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
۲۲	۴۴۹,۶۱۱	۵۵۳,۸۸۲	۶۷۹,۱۲۳	۸۲۹,۸۲۵	۱,۰۱۴,۱۳۸	جبران خدمات کارکنان
۲۳	۱۲۲,۱۱۷	۱۵۰,۴۳۷	۱۸۴,۴۵۳	۲۲۵,۳۸۵	۲۷۵,۴۴۵	خرید کالاها و خدمات
۲۴	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	هزینه‌های اموال و دارایی
۲۵	۶۳,۳۲۶	۶۴,۶۵۶	۶۶,۰۱۳	۶۷,۴۰۰	۶۸,۸۱۵	یارانه
۲۶	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	کمک‌های بلاعوض
۲۷	۱۶,۱۸۶	۱۹,۹۴۰	۲۴,۴۴۸	۲۹,۸۷۴	۳۶,۵۰۹	مزایای اجتماعی
۲۸	۹۵,۰۷۰	۱۱۳,۹۹۸	۱۳۴,۸۳۸	۱۵۸,۲۵۵	۱۸۵,۴۱۱	سایر پرداخت‌ها
۲۸۱						واردات بنزین
۲۸۲	۹۵,۰۷۰	۱۱۳,۹۹۸	۱۳۴,۸۳۸	۱۵۸,۲۵۵	۱۸۵,۴۱۱	سایر
CIO	۲۷۳,۸۶۸	۲۵۸,۲۵۷	۲۲۸,۵۲۶	۱۸۶,۲۲۸	۱۲۷,۰۱۰	خالص جریان‌های نقدی

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۵۷

جدول ۷ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت ج)

(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	عنوان	سال					برنامه پنجم
		۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	
	حاصل از فعالیت‌های عملیاتی (۱-۲)						
۳۱۱	خرید دارایی‌های غیرمالی (اعتبارات عمرانی)	۳۰۸,۲۵۰	۷۶,۸۲۰	۱۳۹,۱۳۵	۵۰,۲۲۷	۱۲۳,۸۳۸	۶۹۸,۲۶۹
۳۱۲	فروش دارایی‌های غیرمالی (فروش اموال)	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۹۰	۴۱,۸۵۰
۳۱	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی (۳۱۱-۳۱۲)	۲۹۸,۰۶۰	۶۶,۶۳۰	۱۲۸,۹۴۵	۴۰,۰۳۷	۱۲۲,۷۴۸	۶۵۶,۴۱۹
CSD	مازاد / کسری نقدی (۱-۲-۳۱-۳۲)	-۲۴۷,۱۹۷	-۵۴,۸۵۷	-۱۷۲,۴۱۰	-۱۵۳,۹۵۸	-۳۲۷,۶۷۷	-۹۵۶,۰۹۹
۳۲	خالص تحصیل دارایی‌های مالی	۲۲۳,۰۰۶	۲۴۶,۴۸۳	۲۷۱,۹۹۱	۳۰۰,۱۴۹	۳۳۲,۰۳۹	۱,۳۷۳,۶۶۸
۳۲۱	داخلی	۸۷,۲۳۳	۱۰۴,۶۰۰	۱۲۳,۷۲۳	۱۴۵,۲۱۰	۱۷۰,۱۲۷	۶۳۰,۸۹۳
۳۲۲	خارجی	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲	۷۴۲,۷۷۵
۳۲۲۲	حساب ذخیره ارزی (یا صندوق توسعه ملی)	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲	۷۴۲,۷۷۵
۳۳	خالص ایجاد بدهی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۳۱	داخلی						
۳۳۲	خارجی						
NFB	خالص جریان نقدی حاصل از فعالیت‌های مالی (۳۲+۳۳)	-۲۲۳,۰۰۶	-۲۴۶,۴۸۳	-۲۷۱,۹۹۱	-۳۰۰,۱۴۹	-۳۳۲,۰۳۹	-۱,۳۷۳,۶۶۸

جدول ۸ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت د)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	سال عنوان	طبقه
	۸۰۵۹۴۰۶۳۵	۲۰۳۱۷۰۶۳۲	۱۰۹۷۸۰۱۸۶	۱۰۶۸۵۰۴۷۹	۱۰۴۲۴۰۹۶۹	دریافت‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی	۱
	۲۰۱۴۱۰۴۳۸	۵۹۴۰۰۳۲	۴۹۵۰۹۶۵	۴۱۵۰۰۶۳	۳۴۷۰۰۵۲	مالیات‌ها بدون مالیات عملکرد نفت	۱۱
	۱۰۴۶۸۰۶۴۵	۴۲۲۰۱۸۵	۳۴۵۰۴۹۷	۲۸۲۰۱۱۲	۲۳۰۰۷۳۷	مالیات‌های مستقیم بدون مالیات عملکرد نفت	۱۱۱
	۲۶۱۰۲۲۸	۷۵۰۱۲۱	۶۱۰۴۶۹	۵۰۰۳۰۵	۴۱۰۰۲۸	مالیات بر کالاها و خدمات	۱۱۲
	۴۱۱۰۵۶۵	۹۶۰۷۲۶	۸۸۰۹۹۹	۸۱۰۹۴۵	۷۵۰۲۸۶	مالیات بر واردات	۱۱۳
	۶۰۴۵۳۰۱۹۸	۱۰۷۲۳۰۶۰۰	۱۰۴۸۲۰۲۲۱	۱۰۲۷۰۰۴۱۶	۱۰۰۷۷۰۹۱۸	سایر دریافت‌ها	۱۲
	۳۰۱۸۷۰۰۸۶	۶۹۴۰۷۲۹	۶۶۴۰۸۱۲	۶۳۶۰۱۸۴	۶۰۸۰۷۸۸	درآمدهای حاصل از فروش نفت	۱۲۱
	۲۰۳۱۱۰۹۱۰	۷۵۲۰۲۶۳	۵۹۱۰۰۳۵	۴۴۹۰۶۰۵	۳۱۹۰۲۵۹	عایدات حاصل از مصرف داخلی انرژی (هدفمند کردن یارانه‌ها)	۱۲۲
	۹۵۴۰۲۰۱	۲۷۶۰۶۰۸	۲۲۶۰۳۷۴	۱۸۴۰۶۲۷	۱۴۹۰۸۷۰	سایر	۱۲۳
	۶۰۷۷۴۰۹۹۲	۱۰۸۹۷۰۹۵۲	۱۰۵۹۱۰۹۳۲	۱۰۳۲۶۰۱۵۴	۱۰۰۸۷۰۱۶۲	پرداخت‌های نقدی برای فعالیت‌های عملیاتی	۲
	۱۰۸۴۹۰۵۲۸	۶۰۱۰۸۱۰	۴۷۲۰۸۲۸	۳۵۹۰۶۸۴	۲۵۵۰۴۰۷	بازتوزیع ۸۰ درصد از درآمد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها	۲۱
	۳۰۰۸۷۰۷۹۱	۸۲۵۰۸۴۲	۷۰۷۰۱۱۰	۶۰۴۰۸۷۳	۵۱۴۰۸۴۰	جبران خدمات کارکنان	۲۲
	۸۳۸۰۶۵۹	۲۲۴۰۳۰۳	۱۹۲۰۰۵۵	۱۶۴۰۲۸۶	۱۳۹۰۸۳۳	خرید کالاها و خدمات	۲۳

برآورد منابع و مصارف عمومی دولت در برنامه پنجم توسعه ۱۵۹

جدول ۸ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت د)

(ارقام به میلیارد ریال)

طبقه	سال	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	برنامه پنجم
۲۴	هزینه‌های اموال و دارایی	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۷,۷۳۷	۳۸,۶۸۳
۲۵	پارانه	۶۳,۳۲۶	۶۴,۶۵۶	۶۶,۰۱۳	۶۷,۴۰۰	۶۸,۸۱۵	۳۳۰,۲۰۹
۲۶	کمک‌های بلاعوض	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۶۵۷	۳,۲۸۳
۲۷	مزایای اجتماعی	۱۵,۶۶۴	۱۸,۵۳۴	۲۱,۷۷۵	۲۵,۴۵۶	۲۹,۷۳۰	۱۱۱,۱۶۰
۲۸	سایر پرداخت‌ها	۷۱,۳۰۲	۸۵,۴۹۸	۱۰۱,۱۲۹	۱۱۸,۶۹۱	۱۳۹,۰۵۸	۵۱۵,۶۷۸
۲۸۱	واردات بنزین						۰
۲۸۲	سایر	۷۱,۳۰۲	۸۵,۴۹۸	۱۰۱,۱۲۹	۱۱۸,۶۹۱	۱۳۹,۰۵۸	۵۱۵,۶۷۸
CIO	خالص جریان‌های نقدی حاصل از فعالیت‌های عملیاتی (۱-۲)	۳۱۶,۵۷۷	۳۳۷,۸۰۸	۳۵۹,۳۲۵	۳۸۶,۲۵۴	۴۱۹,۶۸۰	۱,۸۱۹,۶۴۴
۳۱۱	خرید دارایی‌های غیرمالی (اعتبارات عمرانی)	۳۰۸,۲۵۰	۷۶,۸۲۰	۱۳۹,۱۳۵	۵۰,۲۲۷	۱۲۳,۸۳۸	۶۹۸,۲۶۹
۳۱۲	فروش دارایی‌های غیرمالی (فروش اموال)	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۱۹۰	۱۰,۹۰	۴۱,۸۵۰
۳۱	خالص تغییر در دارایی‌های غیرمالی (۳۱۱-۳۱۲)	۲۹۸,۰۶۰	۶۶,۶۳۰	۱۲۸,۹۴۵	۴۰,۰۳۷	۱۲۲,۷۴۸	۶۵۶,۴۱۹
CSD	مازاد/ کسری نقدی (۱-۲-۳۱-۳۲)	-۲۰۴,۴۸۸	۲۴,۶۹۴	-۴۱,۶۱۱	۴۶,۰۶۸	-۳۵,۱۰۷	-۲۱۰,۴۴۴
۳۲	خالص تحصیل دارایی‌های مالی	۲۲۳,۰۰۶	۲۴۶,۴۸۳	۲۷۱,۹۹۱	۳۰۰,۱۴۹	۳۳۲,۰۳۹	۱,۰۳۷,۳۶۸
۳۲۱	داخلی	۸۷,۲۳۳	۱۰۴,۶۰۰	۱۲۳,۷۲۳	۱۴۵,۲۱۰	۱۷۰,۱۲۷	۶۳۰,۸۹۳
۳۲۲	خارجی	۱۳۵,۷۷۳	۱۴۱,۸۸۳	۱۴۸,۲۶۸	۱۵۴,۹۴۰	۱۶۱,۹۱۲	۷۴۲,۷۷۵

جدول ۸ پیش‌بینی تفصیلی منابع و مصارف عمومی دولت در دوره برنامه پنجم (حالت د)
(ارقام به میلیارد ریال)

برنامه پنجم	سال					طبقه عنوان
	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	
۷۴۲،۷۷۵	۱۶۱،۹۱۲	۱۵۴،۹۴۰	۱۴۸،۲۶۸	۱۴۱،۸۸۳	۱۳۵،۷۷۳	حساب ذخیره ارزی (یا صندوق توسعه ملی)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	خالص ایجاد بدهی
۰						داخلی
۰						خارجی
-۱،۳۷۳،۶۶ ۸	-۳۳۲،۰۳۹	-۳۰۰،۱۴۹	-۲۷۱،۹۹۱	-۲۴۶،۴۸۳	-۲۲۳،۰۰۶	خالص جریان نقدی حاصل از فعالیت‌های مالی (۳۳+۳۲-)
						NFB

منابع و مأخذ

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، «خلاصه تحولات اقتصادی کشور»، اداره بررسی‌ها و سیاست‌های اقتصادی، سال‌های مختلف.

_____ «گزارش اقتصادی و ترازنامه سال‌های مختلف».

_____ «نماگرهای اقتصادی»، ش ۵۵.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۸). «بررسی افت تولید مخازن نفتی کشور و منافع ملی، پیش‌بینی صادرات نفت خام ایران تا سال ۱۴۲۰»، دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن.

_____ (۱۳۸۲ الف). «تحلیل اثر برخی سیاست‌های بودجه‌ای بر متغیرهای کلان در اقتصاد ایران (با استفاده از RMSM-X)، دفتر مطالعات برنامه و بودجه».

_____ (۱۳۸۲ ب). «طراحی یک الگوی تعادل عمومی قابل محاسبه برای اقتصاد ایران به منظور تحلیل سیاست‌های بودجه‌ای (با استفاده از RMSM-X)».

دفتر مطالعات برنامه و بودجه (۱۳۸۷ الف). «پیش‌بینی عملکرد بودجه ۱۳۸۸ و اثر آن بر اقتصاد ملی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

_____ (۱۳۸۷ ب). «بودجه سال ۱۳۸۸ و گزینه‌های پیش‌رو»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

_____ (۱۳۸۸). «ارتباط کمی و کیفی بین سند چشم‌انداز، برنامه پنجم توسعه و بودجه‌های سنواتی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

سایت اداره اطلاعات انرژی آمریکا، www.eia.doe.gov.

سایت سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، www.oecd.org.

سایت صندوق بین‌المللی پول، www.imf.org.

شیرینی‌نژاد، علی‌اکبر (۱۳۸۱). «مبانی نظری بودجه و بودجه‌ریزی در ایران»، در کتاب بودجه‌ریزی در ایران (مسائل و چالش‌ها)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

گروه مدیریت انرژی (۱۳۸۷). «ترازنامه هیدروکربوری کل کشور در سال ۱۳۸۵»، مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی.

وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش مالی دولت، سال‌های مختلف.

RMSM_X Reference Guide (1996). *Development Data Group, The International Economics Department, The World bank.*

_____ (1998). *Development Data Group, Development Economics Department, The World Bank.*

An Extended RMSM-X Model for Egypt (1993). Quantifications of Market _ Oriented Reforms, Analysis and Prospects Division, International Economics Department, The World bank, Kerstin Nimbi Pedersen.

Two Decades of CGE Modeling Lesson From Models for Egypt (1998). Mark Thissen, University of Groningen, The Netherlands, December.

A Classification of Empirical CGE Modeling (1993). Mark Thissen, University of Groningen, The Netherlands.

A Standard Computable General Equilibrium (CGE) Model in GAMS (2001). Trade and Macroeconomics Division, International Food Policy Research Institute, U.S.A.